

A KOCKÁZATELEMZÉS A VAGYONVÉDELEM ÉS A VAGYONBIZTONSÁG AZ ÉPÍTÉSZETI BŰNMEGELŐZÉS ASPEKTUSÁBÓL

RISK ASSESMENT, PROPERTY PROTECTION AND PROPERTY SAFETY ASPECT OF CRIME PREVENTION THROUGH ENVIROMENTAL DESIGN

MOLNÁR István Jenő

(ORCID: 0000 0003 2378 8868)

ijeno.molnar@gmail.com

Absztrakt

Társadalmunk és az azt alkotó közösségek együttélésének alapja a biztonság, amelyet alapvetően befolyásol a ténylegesen elkövetett bűncselekmények struktúrája és volumene, illetve a közösség tagjainak szubjektív biztonságérzete. Természetesen a bűnözés mindig valamely meghatározott terület, azaz élettér vonatkozásában értelmezhető, ily módon az épített környezet kiemelt jelentőséggel bír a bűncselekmények kezelésében. Jelen írás célja a személy- és vagyonvédelem, a kockázatmenedzsment és az építészeti bűnmegelőzés közötti összefüggések feltárása, s azon szempontok megállapítása, amelyek révén az adott élettér személy- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tényezői, biztonsági kockázatai feltárhatóak, a bűnözést kiváltó szituatív okok azonosíthatóak, s melynek köszönhetően kiválaszthatóak a leghatékonyabb építészeti bűnmegelőzési módszerek.

Kulcsszavak: *bűnmegelőzés, építészeti bűnmegelőzés, személy- és vagyonvédelem, kockázatmenedzsment, településbiztonsági index*

Abstract

The basis for coexistence between our society and the constituent communities is safety, which is fundamentally influenced by the structure and volume of the crimes and the subjective sense of security of members of the community. Obviously, crime can always be interpreted in relation to a specific area, to a living space, so the built environment has an emphasized importance in dealing with crime. The purpose of the present essay is to explore the relationships between personal and property protection, risk management and crime prevention through enviromental design, and to identify the viewpoints, factors and security risks, which can influence the personal and property security of the given living space, discover the situational causes of the crime, so can be selected the most effective methods of crime prevention through enviromental design.

Keywords: *crime prevention, crime prevention through enviromental design, person and propertysecurity, risk management, index of settlement security*

A kézirat benyújtásának dátuma (Date of the submission): 2019.02.06.

A kézirat elfogadásának dátuma (Date of the acceptance): 2019.03.11.

BEVEZETÉS

A bűnmegelőzés tágabb értelemben vett tárgya nem más, mint az ember alapvető szükségletét jelentő biztonság megteremtése. A fizikai védettség, valamint a kiszámíthatóság nem véletlenül található a sokszor és sokak által idézett Maslow-féle piramis második fokán.

Biztonsággal kapcsolatos érzéseinket, s a bűncselekmények elkövetését is alapvetően befolyásolja az épített környezet. A bűncselekmények túlnyomó többségéhez ugyanis szükség van fizikai térre, a helyszín és az alkalom ily módon releváns tényező. A közösségek által lakott életterek társadalmi, gazdasági és bűnügyi szempontok szerinti, strukturált vizsgálata lehetővé teszi a személy- és vagyonbiztonságot biztosító eszközök, valamint az építészeti bűnmegelőzési módszerek azonosítását, továbbá a beavatkozási területek megállapítását.

Írásomban arra teszek kísérletet, hogy bemutassam az építészeti bűnmegelőzés, valamint a személy- és vagyonvédelem lényegi elemeit, célkitűzéseit, rávilágítsak a kockázatelemzésben rejlő lehetőségekre, s egy Településbiztonsági Index formájában megalkossam azt a szempontrendszert, amely a jövőben segítheti a bűnmegelőzési munkát és törekvéseket.

AZ ÉPÍTÉSZETI BŰNMEGELŐZÉS FOGALMA

Ahhoz, hogy megérthessük az építészeti bűnmegelőzés definícióját és a bűnmegelőzés rendszerében elfoglalt helyét, először érdemes megvizsgálni a bűnmegelőzés fogalmát, annak tartalmi elemeit.

A bűnmegelőzés nem más, mint *minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés¹ mennyiségi csökkentése, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítása, történjen mindez a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést előidéző okok hatásának mérséklésével vagy a sértetté válás megelőzésével* [2; 20. o.].

A szakirodalom két alapvető bűnmegelőzési formát különböztet meg: a *szociatív és a szituatív prevenciót*. A szociatív bűnmegelőzés a társadalmi okokra kíván reagálni, a bűnmegelőzés általános céljaként megfogalmazott tevékenységeket jelöli, melyek az elkövetővé, illetve az áldozattá válás megelőzését célozzák. A szituatív bűnmegelőzés ezzel szemben a bűnalkalmak csökkentése érdekében kifejtett tevékenységek összessége, melyre példa a járőrözés, a közvilágítás javítása, a különböző riasztórendszerek, etc.

A bűnmegelőzés tehát *mindennapi gyakorlat*, amelyet végeznek egyrészt a magánszemélyek (amikor zárják az ajtókat, élesítik a riasztót stb.), másrészt pedig az állami és önkormányzati szervezetek. Utóbbiak munkája azonban tudományos megalapozottságot is igényel, ily módon a bűnmegelőzés tekinthető *önálló diszciplínának* is. Ahhoz, hogy a bűnmegelőzés szereplői a magasabb szintű társadalmi jelenségekre is hatást gyakorolhassanak, valamint intézkedéseik hatékonyságát és eredményességét növelhessék szükséges a társadalmi viszonyok, összefüggések, folyamatok megfigyelése, kutatások folytatása, az adatok elemzése, illetve a bűncselekményhez vezető okok és folyamatok megakadályozását elősegítő elméleti és gyakorlati, empirikusan is igazolt ismereteket rendszerezése [3; 815. o.].

A bűnmegelőzés azonban a magánbiztonság előtérbe kerülésével *gazdasági ágazatként* is definiálható. A vagyonvédelem és a biztonsági szektor az elmúlt néhány évtizedben rohamos fejlődésnek indult, egyre nagyobb az igény, mind a személyi jellegű szolgáltatások, mind pedig a technikai vívmányok igénybe vételére.

¹ *A bűnözés történelmileg változó, társadalmilag meghatározott tömegjelenség, amely meghatározott területen és időszakban elkövetett bűncselekmények és elkövetők összességéből áll.* [1; 16. o.]

Az Európai Tanács által definiált bűnmegelőzés azonban nem valósulhat meg megfelelő szintű eszközrendszer és apparátus nélkül, mely politikai akarat hiányában aligha biztosítható. Ennek megfelelően a bűnmegelőzés tekinthető a kriminálpolitika alrendszerének, *önálló szakpolitikának* [3; 716. o.].

KRIMINÁLPOLITIKA			
RENDESZETI POLITIKA	ÁLDOZATVÉDELMI POLITIKA	BŰNMEGELŐZÉSI POLITIKA	BŰNTETŐ POLITIKA
			BŰNTETŐJOG POLITIKA
			BŰNTETŐ
			IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI POLITIKA
			BŰNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI POLITIKA

1. táblázat: A kriminálpolitika részei (saját szerkesztés)

Az építészeti bűnmegelőzés az imént felvázolt rendszerben kétséget kizáróan a szituatív prevenciós eszközök közé sorolandó. A szituatív bűnmegelőzés a neoklasszikus kriminológiai irányzatok körébe tartozó környezeti kriminológia megállapításaiból vezethető le, amely utóbbi a bűnözés egyik nélkülözhetetlen dimenziójaként foglalkozik a helyszínnel, illetve az alkalommal, valamint a bűncselekmények és a környezet kapcsolatával.

Érdeemes megemlíteni Richard Wortley és Lorraine Mazerolle munkáját, akik *Környezeti kriminológia és bűnözés elemzése*² című könyvükben általános premisszákat állapítottak meg a környezet és a bűnözés kapcsolatára:

- az elkövető magatartását befolyásolja a közvetlen környezet, amelyben a bűncselekmény elkövetésére sor kerül - bátorít vagy elriaszt;
- a bűnözés térbeli és időbeli eloszlása nem véletlenszerű, mivel az elkövetés szituációs tényezők függvénye is, így magától értetődő, hogy a kriminogén környezet elhelyezkedéséhez igazodik;
- mindezen körülmények megfigyelése, feltérképezése, megértése segíti a bűncselekmények megelőzését és a kontrollt [3; 234. o.].

Az időben kicsit visszalépve nézzük meg Jane Jacobs remekművét, amely a *Nagy amerikai városok halála és élete*³ címet viselte, s komoly kritikai tükröt mutatott az akkori várostervezési törekvéseknek. Alapvetően a régi szokásokhoz csökönyösen ragaszkodó, maradi ortodox várostervezést bírálta, amely szerinte nem volt figyelemmel egy város valódi igényeire, szükségleteire. Külön elemezte a járdák és az utcák látogatottságának jelentőségét, s deklaráta, hogy az utcai forgalom pozitív hatással van a bűnözés visszaszorítására, amennyiben sok a járókelő, szemtanú. Kitért a parkok szerepére, amely az ortodox felfogás szerint nem más, mint a hátrányos helyzetű rétegek élettere. Ezzel szemben szerinte ugyanolyan funkciót töltenek be, mint a forgalmas utcák.

Fontos megállapításokat, illetve javaslatokat tett a hatékony „szomszédságtervezéssel” kapcsolatosan is:

- érdekes és izgalmas utcák kialakításának előmozdítása,
- a terület egészét átható, a lehető legfolytonosabb utcai hálózatok kialakítása,
- parkok, terek, középületek használata, mint az utcaszerkezet része, fokozni a szerkezeti összetettséget, a sokszínű felhasználást,

² Eredeti cím: *Environmental Criminology and Crime Analysis* (Willan, Portland, 2008)

³ Eredeti cím: *The death and life of great american cities* (Vintage Books, New York, 1961)

- a funkcionális identitás területi szintű előmozdítása.

Jacobs egyik legnagyobb megállapítása a területi funkcionalitások vegyítésére vonatkozó tézise volt. A *vegyes célú területhasználat* ugyanis lehetővé teszi, hogy egy-egy városrész ne csak nappal, vagy éjszaka legyen látogatott.

Egy hosszú út közben állomásaként elérkeztünk a Ray C. Jefferyhez, aki az 1971-ben kiadott könyve révén megalkotta az építészeti bűnmegelőzés fogalmát, a Crime Prevention Through Environmental Design kifejezéssel, amely a mai napig CPTED alakban él tovább. Kiindulási alapja a tanulásmélelet Edward Lee Thorndike (1874-1949) tanulásmélete volt, mely szerint amennyiben egy viselkedést pozitív feedback követ, úgy annak elsajátítása valószínűbb. Jeffery maga is úgy gondolta differenciális megerősítés elméletében, hogy a társas környezetben is szükség van a fentiekhez hasonló megerősítésekre. Az egyén ezeket a megerősítéseket pedig azoktól kapja, akik közvetlen közösségét, csoportját, családját jelentik. Jeffery eredeti CPTED modellje egy stimulus-válasz (S-R) modell volt, amely mutatta, hogy a szervezet a környezet büntetéseiből és megerősítéseiből tanul. A legfontosabb megállapítása az volt, hogy a bűncselekmények megerősítésének megszüntetésével ez nem fordul elő.

Az építészeti bűnmegelőzés talán legkiemelkedőbb alakja Oscar Newman (1935-2004) volt, aki 1972-ben megírta *Védhető tér*⁴című könyvét. Newman különféle lakónegyedeket vizsgált meg, majd az összegyűjtött adatokból igyekezett minden területre igaz és alkalmazható javaslatokat megállapítani. A legfontosabb a lakók szerepének hangsúlyozása, ugyanis szerinte a védhető terület olyan lakókörnyezet, amelynek fizikai jellemzői lehetővé teszik a lakosság számára, hogy az ott lakók kulcsfontosságú szerepet töltsenek be saját biztonságuk biztosításában. Newman öt tényezőt határozott meg a védhető terület kialakításához:

- *territorialitás* - mindenki érezzen felelősséget a saját otthona és élettere kapcsán, amely Newman szerint szent;
- *természetes felügyelet* - a terület fizikai jellemzői és a lakók azon képessége, hogy képesek legyenek felügyelni a lakókörnyezetüket;
- *tervezés* - a tervezés és a fizikai kivitelezés során már figyelemmel kell lenni a biztonságra;
- *miliő* - egyéb olyan funkciók, amelyek befolyásolhatják a biztonságot, például a rendőrségi objektumok, vagy a forgalmas kereskedelmi területek;
- *biztonságos szomszédos területek* - a jobb biztonság érdekében a lakosok a szomszédos terület tervezésénél figyelemmel kell legyenek a másik szomszédos területre.

De miért szituatív prevenció eszköz az építészeti bűnmegelőzés? A válasz egyszerű: a bűncselekmények elkövetésének alapvetően három feltétele van: *szükség van elkövetőre, áldozatra/célra és alkalomra/helyszínre*. Utóbbi azért válik kifejezetten fontossá, mert a bűncselekmények nagy része nem előre eltervezett, sokkal inkább az alkalom szüli őket. Az építészeti bűnmegelőzés kifejezetten utóbbiakra fókuszál, amikor az ember közvetlen életterét, fizikai környezetét kívánja megváltoztatni, a bűncselekmények elkövetését lehetővé tevő körülmények csökkentése érdekében.

Mindez azt sugallja, hogy az építészeti bűnmegelőzés vonatkozásában nem jut szerep az egyénnek, szimplán technikai és a kivitelezésben megjelenő megoldások felkutatása, az elkövetők dolgának megnehezítése a célja.

⁴ Eredeti címe: *Defensible Space* (1972)

Dallos Endre megfogalmazása már kissé árnyaltabbá teszi a képet: „az építészeti bűnmegelőzés olyan építészeti, településfejlesztési, táj- és kertépítési, forgalomtechnikai, fénytechnikai, pszichológiai és kommunikációs módszerek összessége és együttes alkalmazása, amelyek az épített környezet utólagos átalakításával, valamint az építendő tudatos tervezésével és megvalósításával a bűnelkövetés lehetőségeit csökkentik, illetve megszüntetik”[4; 110. o.]. A definíció túlmutat a szimplán technikai megoldások kifejlesztésén, amikor az építészeti bűnmegelőzés eszköztárába beemeli a pszichológiai és kommunikációs módszereket is, melyek közvetetten az egyént is a vizsgálódás alanyává teszik. Meglátásom szerint azonban az egyénnek e területen sem csak másodlagos szerepe van és axiómaként fogadom el, hogy a környezet megváltoztatásával az ember is formálódik.

Ennek következményeképp az építészeti bűnmegelőzés definícióját szükségesnek tartom kiegészíteni azzal, hogy *az építészeti bűnmegelőzés az ott élő egyének és közösségek magatartására, attitűdjére, lakókörnyezetükkel kapcsolatosan fennálló viszonyulására gyakorolt hatása révén is csökkenti, illetve megszünteti a bűnelkövetés lehetőségeit.*

Az építészeti bűnmegelőzés első generációs alapelvei, úgy, mint a közösségi kontroll vagy más néven természetes felügyelet, a jogosultság természetes szabályozása, a birtokviszony jelzése, valamint a fenntartás és karbantartás is azt közvetítik, mintha a közösség tagjára nem lenne hatással az építészeti bűnmegelőzés.

A közösségi kontroll vagy természetese felügyelet egyik eszköze a terület felé nyíló ablak, a jó megvilágítás, de központi eleme az olyan közösségi terek kialakítása, illetve épített környezet alkotása, amely biztosítja az utcai jelenlétet, s amely lehetővé teszi, hogy az emberek jelenléte maga legyen az elkövetés akadálya. Ehhez szükség van az összeférhető területhasználatok sokféleségére (éttermek, irodák, üzletek, lakások, közösségi és szabadidős lehetőségek), a hivatali órák végeztét követő területhasználatra, valamint a többféle funkcionalitásra.

A következő fontos alapelv a jogosultság természetes szabályozása, amelynek keretében beszélhetünk *szervezett módon* (biztonsági őrkkel), *biztonságtechnikai eszközökkel* és *épített vagy természetes ellenőrzés* (járda, átlátható kerítés) által történő jogosultságellenőrzésről. További alapelvként jelölhetjük meg a birtokviszony jelzését, valamint a fenntartást és karbantartást. Utóbbi vonatkozásában régen bizonyított tény, hogy amennyiben egy törött ablak (broken window jelenség), egy összefirkált, elhagyottnak tűnő épület nem kerül felújításra, úgy hamarosan megjelennek a környéken a deviáns magatartástípusok.

A Gregory Saville által meghatározott *második generációs elvek* azonban teljesen más szempontokra fókuszálnak. Az egyén és a közösség kerülnek a középpontba, éppen abból a megfontolásból, amellyel az építészeti bűnmegelőzés fogalmát magam is kiegészítettem. Íme, a második generációs alapelvek:

- kapacitásküszöb (az emberi lépték), amely biztosítja a
- szociális kohéziót (biztosítja a társadalom együttműködését, egymásra figyelését), melynek alapját képezik
- a társadalmi kapcsolatok (a kapcsolatok kialakulásának biztosítása), amelyek szükséglete
- a közösségi kultúrából kell fakadjon [16; 79-91. oldal].

A kapacitás küszöb arra vonatkozik, hogy egyes területek lakosság száma nem növelhető a végtelenségig. Az adott élettér túlszűfolttsága elszemélytelenedéshez, a közösség széthullásához, atomizálódásához vezet. Éppen ezért olyan léptékekben kell gondolkozni, amely még biztosítja a társadalmi kapcsolatokon alapuló szociális kohézió kialakulását, amelynek gyökere a közösségi kultúrából fakad. Azaz, környezet és közösség kölcsönösen figyel egymásra, s vállal a másikért felelősséget!

Ehhez szorosan kapcsolódnak Jan Gehl (1936-) *Élhető városok* című könyvében megfogalmazott alapelvei, mely szerint egy városnak élőknek, biztonságosnak, fenntarthatónak és egészségesnek [5; 6-7. o.] kell lennie. Ehhez meglátása szerint nélkülözhetetlen az emberi lépték, amelyet a gyalogosok és kerékpárosok jelenléte biztosíthat. Amennyiben egy városban csak átszalad a forgalom, ahol minden egyes utcában 50-60 km/h sebességgel lehet közlekedni, ott nem érvényesülnek ezek a szempontok. Állítása szerint ember az embernek legnagyobb öröme, ezért az élő város barátságos, befogadó és lehetőséget kínál a társas érintkezésre [5; 63. o.].

BIZTONSÁG, VAGYONVÉDELEM, SZEMÉLY- ÉS VAGYONBIZTONSÁG

Az előző fejezetben megállapítást nyert, hogy az építészeti bűnmegelőzés első generációs elvei a kézzel fogható technikai megoldásokra tesznek javaslatot, a második generációs alapelvek az individuumot, és az általuk alkotta közösséget állítják a vizsgálódások középpontjába. A kiindulási alap és az elérendő cél is azonban minden esetben a biztonság megteremtése, fenntartása.

De vajon mi a biztonság? A magyar nyelv értelmező szótára szerint a biztonság *a dolgoknak, életviszonyoknak olyan rendje, olyan állapot, amelyben kellemetlen meglepetésnek, zavarnak, veszélynek nincs, vagy alig van lehetősége, amelyben ilyentől nem kell félni.* A magyarázat azonban nem zárul itt le, a következő pontban így fogalmaz: *valakinek, valaminek (veszélytől, kártól, jogtalan beavatkozástól, bántódástól való) védett állapota, helyzete.* Mi a probléma ezzel a megközelítéssel? Alapvetően az, hogy negatív, tagadó jellegű definícióalkotásra kerül sor. Nem azt határozza meg, hogy mi a biztonság, hanem hogy minek a hiánya! Virányi Gergely, *A biztonság-fogalomról, másképp* című írásában olvashatunk egy remek példát, amely jól mutatja a negatív megközelítés fonákságát: *„A rangos intézménynek megismert (az is volt) Kossuth Lajos Katonai Főiskolán és annak, sokunk által nagyra becsült határőr szakán hallgatóként (1970-74) a béke és a háborúk elméletét tanulmányozva, a számos „béke kontra háború” felfogás között feldolgoztunk egy riasztó, „a talpáról fejére állított” gondolatmenetet is. Szó szerint idézni ma már nem tudom, tartalmilag a következőképpen foglalhatom össze: „az emberiség története valójában háborúk története; a háborúk az emberiség szükségszerű velejárói; a béke csupán ideiglenes állapot, nem más, mint két háború közötti rövidebb-hosszabb és törekeny átmeneti időszak” [6].*

Az értelmezésből - a kitérőben megfogalmazott kritika ellenére is - megállapítható, hogy a biztonság minden esetben egy állapot, egy éppen aktuálisan fennálló helyzet, amelynek fennmaradását valamilyen külső tényező veszélyezteti. Az állapot és az azt veszélyeztető külső tényező is számtalan élethelyzetre vonatkozhat, éppen ezért a biztonságban megannyi dimenziója van. A felsorolásuk lehetetlen, inkább csak csoportosításukra teszünk most kísérletet, elsőként az Alaptörvény alapján. Ha a 2011. április 25-én elfogadott új „alkotmányunkat” nézzük, akkor elsőként Magyarország és az *európai népek biztonságát* olvashatjuk. A következő már a *személyi biztonságot* jelöli meg védendő értéknek. Ezt követi a *munkavállalók biztonsága*, majd a mindenkit megillető *szociális biztonság*, és ide sorolható az *időseket érintő létbiztonság* is. A *közbiztonság* fenntartása először az önkormányzatok vonatkozásában kerül megemlítésre, majd a rendőrség deklarált feladataként jelenik meg. Külön kerül feltüntetésre a *nemzetbiztonság*, végül a váratlan támadásról szóló bekezdésben találkozhatunk az *élet- és vagyonbiztonság* kifejezéssel.

Az Alaptörvény által megjelölt biztonságkategóriák tartalmukat tekintve párhuzamba állíthatóak Ürmösi Károly, *A biztonság, biztonság fogalma* [7; 149. o.] című írásában felvázolt dimenzióival:

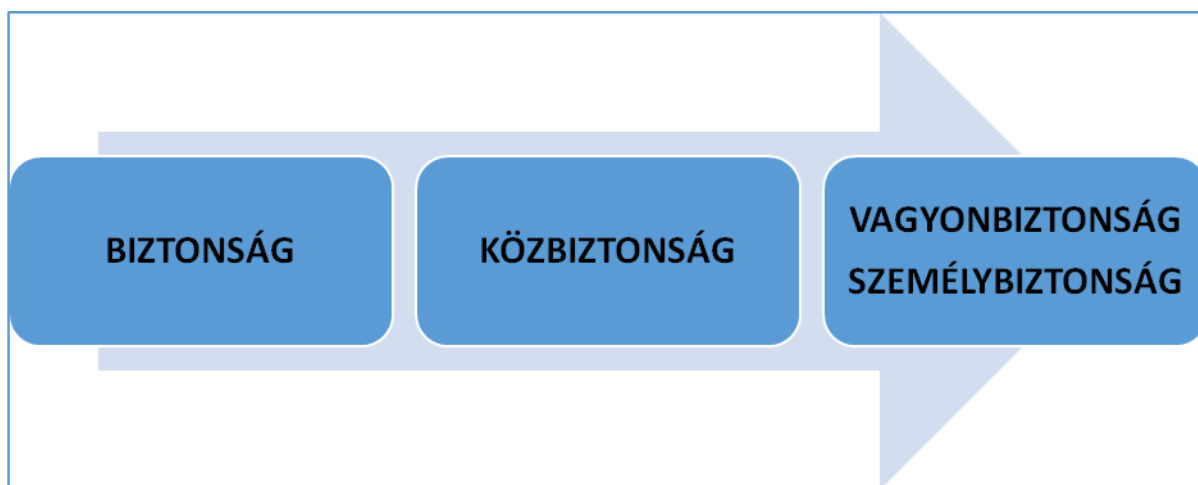
- politikai (diplomáciai) elem;
- környezeti (ökológiai) elem;
- gazdasági elem;

- informatikai (pénzügyi, egészségügyi) elem;
- társadalmi (jogi, szociális) elem;
- katonai elem.

A felsorolások természetesen megannyi szempont szerint kiegészíthetők, variálhatóak, ugyanakkor azt egyértelműsíti mindkét lista, hogy *a biztonság mindig csak valami veszélyeztető tényezővel együtt értelmezhető* [8; 4. o.]. Ilyen lehet a bel- és külpolitika, a természeti katasztrófa, az anyagi helyzet, vagy éppen a bűnözés. Esetünkben utóbbi bír igazi relevanciával, hiszen a bűnmegelőzés aspektusából a cél a bűncselekményektől mentes, zavartalan állapot elérése. Nevezhetjük ezt közbiztonságnak is, amelynek része a személy- és vagyonbiztonság! A közbiztonság vonatkozásában a biztonság fogalma további értelmezést vagy szűkítést kíván, hiszen ebben az esetben a védendő érték - alapvetően - az emberi élet, a testi épség, a magántulajdon, illetve a törvények által biztosított, egyéb személyeket vagy szervezeteket érintő jogosultságok.

A fentiekre tekintettel a biztonság fogalmaként Berekék következő definícióját fogadom el: *a biztonság személyek és szervezetek azon állapota, melyet, a létüket, illetve rendeltetészerű működésüket veszélyeztető szándékos jogellenes magatartások és az azokkal szemben alkalmazott védelmi erőforrások együtthatása határoz meg* [8; 6. o.].

A fenti meghatározás újítása, hogy az állapot és a veszély mellett, a biztonság fenntartása érdekében végrehajtott intézkedéseket is megjelöli, mint a biztonság állapotát meghatározó tényező. Mindez már nagyon közel áll az építészeti bűnmegelőzéshez, hisz a definíció célja az épített környezet biztonságának fenntartásához szükséges eszközök és lehetőségek feltárása.

1. ábra: Biztonság lépcsőfokai (saját szerkesztés)

Vizsgáljuk most meg, hogy milyen tényezők befolyásolják a közbiztonságot, és az azon belül értelmezendő személy- és vagyonbiztonságot általánosságban, kitekintéssel az építészeti bűnmegelőzés aspektusaira is.

A közbiztonságot és az együttélést elsősorban *az adott társadalomban élő szokásjogi és erkölcsi normák, parancsok* foglalják keretbe. Az együttélésnek ugyanis számtalan le nem írt, jogszabályban soha meg nem jelenő előírás szolgál alapjául. Míg Olaszországban teljesen normális, hogy egy beszélgetés a kiabáláshoz hasonlít, addig nálunk az ilyen, túlzóan hangos viselkedés sokak nyugalma már zavarja. Míg az Egyesült Arab Emírségekben a gépkocsival hangjelzést adni, bármilyen helyzetben teljesen normális, addig itthon az ilyen viselkedés megannyi konfliktust szülne. A közbiztonság és a belső rend tehát a társadalmi és kulturális szokások által determinált. Ezek azonban mikrokörnyezetenként is változóak lehetnek, ellentétben az ország egészére vonatkozó jogrenddel.

Ennek megfelelően alapvetően azt mondhatjuk, hogy a közbiztonság *a jog által alkotott keretben értelmezhető*. Alaptörvényünk mindenkit megillető jogként deklarálja a személyi biztonsághoz való jogot, s felruházza a rendőrséget azzal, hogy akár a legitim fizikai erőszak eszközeivel is élve magakadályozza és felderítse a bűncselekményeket, valamint ellássa a közbiztonság, a közrend, valamint az államhatár védelmét. A rendőrség eljárását külön törvény⁵ szabályozza, amelynek megfogalmazásában *a rendőrség feladata az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bünfelderítési célú ellenőrzés, valamint a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése*.

Természetesen azt is meg kell határozni, hogy mely magatartások minősülnek a közbiztonságot, a közrendet, valamint az állam belső rendjét veszélyeztető cselekménynek. Ez biztosítja a demokratikus jogállamiságot, hiszen hogyan várhatnánk az állampolgároktól, hogy „helyesen” viselkedjenek, ha nincs lefektetve, hogy mi minősül helytelennek, pontosabban fogalmazva jogsértőnek. Ennek háttérében egy régi jogelvet is találhatunk. A *nullum crimen sine lege* elve kimondja, hogy nincs bűncselekmény törvény nélkül. Mindez garantálja a jogbiztonságot, azaz, hogy senki, semmilyen körülmények között ne legyen felelősségre vonható olyan cselekmény miatt, amelyet az elkövetés pillanatában a törvény még nem sorolt a deliktumok körébe. Ezen magatartások körét alapvetően két törvény foglalja össze: a büntetőtörvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.), valamint a szabálysértésekről szóló 2012. évi II. törvény. Ide sorolhatjuk azonban az 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendeletet, közismertebb nevén a KRESZ szabályozást, amely a közlekedés biztonságát, és ezáltal tulajdonképpen a mindennapi együttélés általános rendjét hivatott megteremteni.

De ide vonatkozó szabályozásnak kell tekintenünk a 2012. évi CXX. törvényt, amely az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról rendelkezik. A törvény szabályozza az alkalmazható kényszerítő eszközök, valamint a lehetséges intézkedések körét. A 2005. évi CXXXIII. törvény kifejezetten csak a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól rendelkezik, de természetesen a célja e törvénynek is az, hogy a személy- és vagyonvédelem egységes szabályozás szerint történjen, az e területen dolgozók ne lépjék át hatáskörüket, s adott esetben ne fordulhasson elő, hogy az igazságszolgáltatás szerepét töltik be. Önmagában természetesen a jogbiztonság nem elegendő, sem az írott, sem az íratlan jog nem képes arra, hogy a társadalom biztonságát garantálja, hiszen ha ez így lenne, akkor nem lenne bűnözés, nem lennének jogsértések, s talán még konfliktusok sem alakulnának ki a társadalom egyes tagjai között. Vannak olyan mélyebben gyökerező tényezők, amelyek felülírhatják, vagy szembe mehetnek a normákkal.

A *politikai helyzet* is egyértelműen meghatározza a belső rendhez, illetve a biztonsághoz való viszonyulást. Amennyiben nyugodt békeidőket élünk, a gazdaság működik, az ország mindennapjait sem belföldi, sem külföldi konfliktusok nem zavarják, úgy az állam polgárai biztonságban érezhetik magukat. Ott azonban, ahol polgárháborúk dúlnak, azok az országok, amelyek konfliktusban állnak más országokkal, vagy gyakoriak a terrortámadások, már nem ilyen magától értetődő a biztonság megléte.

A *gazdasági, szociális és kulturális motivációk* nagyon erős belső hajtóerőként képesek funkcionálni, s sok esetben írják felül az általánosan elfogadott normák által elvártakat. A *gazdasági és szociális tényezőket* egyszerre vizsgálva azt hiszem mindenki számára vita nélkül elfogadható, hogy az anyagi és az egészségügyi bizonytalanság, a munkanélküliség, az

⁵ 1994. évi XXXIV. törvény

alulképzettség, a szegénység, az éhezés, a hajlék nélküli lét alapvetően befolyásolják az egyének jogkövető magatartását. Az ember - és természetesen minden más élőlény - evolúcióban gyökerező tulajdonsága a minden áron a fennmaradásra, a szaporodásra irányuló állandó törekvés. Ha valaki éhez, fáz, nem tudja egyáltalán, vagy az általa elvárt szinten eltartani sem családját, sem önmagát, akkor bizony a társadalom egy része szembe fog menni a közösségi normákkal. Amint ez megtörténik, sérül a közbiztonság, sérül a közrend, és csorbát szenved a közösség irányába mutató bizalom is. A biztonság és a bizalom azonban kéz a kézben járnak! Mindkettő alapja a társadalmi együttélésnek, így minden egyes apró törés, repedés, amely a biztonság és a bizalom alkotta védelmező, mindannyiunkat körülölelő védőfalban keletkezik, komoly következményekkel jár.

A *kultúra* szerepe sem elhanyagolható a közbiztonság szempontjából. Kifejezetten nagy jelentőséggel bír akkor, amikor a globalizáció következményekképp a kultúrák keverednek és találkoznak egymással. Nem feltétlenül kell azonban országok közötti kultúrákat ütköztetni, elegendő, ha bizonyos stílusok, vagy szimplán csak az idősek és a fiatalok találkoznak. Egyeseket kifejezetten nyugtalanít, ha punkokat lát az utcán, van, akiben egy tetovált, piercingekkel teli fiatal is riadalmat kelt. Egy idős, konzervatívabb embert már egy lazább öltözet is különféle következtetések levonására és aggodalmak megfogalmazására késztet. A kulturális különbségek tehát egyértelműen befolyásolják a biztonságérzetünket.

A közbiztonságra hatást gyakorló további szempont *az urbanizáció és az iparosodás*. Mindez már kapcsolatba hozható közvetlenül is az építészeti bűnmegelőzéssel. Az urbanizáció és az iparosodás következménye ugyanis a korábban már említett emberi lépték meghaladása, a városok, nagyvárosok, metropoliszok túlszűfoaltsága, és az ebből következő elszemélytelenedés. Ezek együttesen képesek kioltni az emberből az empátiát, a szolidaritást, a másokra való odafigyelést, a törődést. A közöny soha nem látott veszélyt jelent a biztonságra! Amennyiben nem érdekel bennünket embertársaink sorsa, amennyiben nem alakulnak ki egymásra figyelő közösségek, úgy a biztonság fenntartása egyre nagyobb erőfeszítéseket igényel majd! Nem véletlenül nyilatkozta azt dr. Hatala József, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elnöke, hogy *a közösségépítésben rejlik a bűnmegelőzési munka ereje* [9; 193. o.].

Az urbanizációhoz szorosan kapcsolódó, biztonságot befolyásoló tényező *a környezet*. Nézzünk erre egy igazán szemléltető példát. 2017-ben, a kanadai Calgaryban tartották az International CPTED Association, My street, my neighbourhood, my city - CPTED in action elnevezésű konferenciáját, ahol az Indiából érkező, Manjari Khanna Kapoor, az Új-Delhiben jellemző lakóközösségekről, az ún. mohallasokról tartott előadást [10]. A Mohallasok tipikus indiai lakóközösségek, amelyekben a lakók házai egy ellipszis alakú területen helyezkednek el. Az ellipszis két végpontjában parkok találhatóak, míg az oldalsó bejáratnál a templom helyezkedik el. Ez az ősi felépítettség tulajdonképpen önmagától felelt meg a CPTED elveknek, ugyanis az egymásra néző lakóházak, a mindenki által használt közösségi terek biztosították a közösség biztonságos, egymást óvó együttélését. A probléma a XX. század utolsó évtizedében jelentkezett, amikor a lakosság száma hirtelen megnövekedett, Új-Delhi egyre nagyobb és nagyobb lett, az urbanizáció pedig utat törve magának, figyelmen kívül hagyva régi szokásjogokat telepedett rá a mohallasokra is. A népesség növekedésével a járművek száma is nőtt, amely miatt az addigi terek élhetetlenné váltak. A zsúfoltság következménye lett a mohallasok régi struktúrájának szétesése, megkezdődött a lakások többszintessé építése, több család együttélésének kikényszerítése. Mivel az addig homogén, egymást ismerő, együtt felnövekvő közösségek szétestek, ezért a parkok és templomok használata és karbantartása kapcsán már senki nem érezte saját felelősségét. Az utcákon való közösségi lét a gépjármű forgalom miatt megszűnt, ily módon a természetes felügyelet is csökkent. Külön, a környezeti szempontokra vonatkozó érdekesség, hogy az aktuális helyzet vizsgálatakor még az urbanizáció, illetve a metropolisszá válás okozta klímaváltozásokra is figyelemmel voltak az indiai szakértők. *A légszennyezettség, a zaj, a hőmérséklet emelkedése,*

a kóbor állatok, az elszemtelenedő majmok mind a kriminalitást befolyásoló körülményként kerültek meghatározásra.

Végül szót kell ejtenünk a média hatásáról is, amely ma már korántsem elhanyagolható hatást fejt ki a biztonságról alkotott véleményünkre, a világra vonatkozó meglátásainkra. Dr. Tóth Péter, biztonságpolitikai szakértő, a Nemzeti Közszerológati Egyetem Stratégiai Védelmi Kutatóközpontjának igazgatója 2017-ben, egy interjújában a következőképp fogalmazott: „A magyar terrorfenyegetettség nemzetközi összehasonlításban rendkívül alacsony. Amiért az európai társadalmak úgy érzik, hogy jelentősen növekedett a fenyegetettség, az nem annyira a merényletek és az áldozatok számának növekedése miatt van – ez sokkal magasabb volt a 70-es, 80-as években és a 90-es évek elején –, hanem a megváltozott nyilvánosság miatt. Az, hogy ma az internet révén már mindenről percek alatt értesülünk, alapjában változtatta meg az európai, ezen belül a magyar emberek biztonságérzetét” [11]. A média számára hírértékkel azok az események bírnak, amelyek a nézőket, hallgatókat, olvasókat megdöbbennek. Erre tekintettel az arányok eltolódnak, a negatív események túlsúlya torz képet fest a világról. Aki bekerül egy ilyen hírbuborékba (filter bubble), s csak ezeket az információkat hallja, látja, olvassa, könnyen hiheti azt saját környezetéről is, hogy a biztonság csak illúzió, így a környezetébe és embertársaiba vetett hite, bizalma is hamar megrendülhet.

KOCKÁZATELEMZÉS, KOCKÁZATKEZELÉS, KOCKÁZATMENEDZSMENT

Miután áttekintettük az építészeti bűnmegelőzés fogalmát, illetve tisztáztuk a biztonság és a hozzá kapcsolódó kifejezések tartalmát, valamint göröcső alá vettük az utóbbiakat veszélyeztető tényezőket, tárjuk fel az eddigi kockázatelemzéssel meglévő összefüggéseit. Az összefüggések az alábbiak szerint foglalhatóak össze: *az építészeti bűnmegelőzés célja a bűncselekmények mennyiségi és minőségi csökkentése, ezáltal a biztonság megteremtése, amelyet különféle tényezők befolyásolnak. A befolyásoló tényezők bekövetkezésének lehetősége és az általuk kiváltott hatás mértéke kockázatként értelmezhető, amelyeket mérnöki pontossággal szükséges azonosítani ahhoz, hogy az építészeti bűnmegelőzés eszközeivel a személy- és vagyonvédelem, s ily módon a biztonság maga is nagyobb eséllyel biztosítható legyen.*

A mérnöki munkában, az informatika világában, a pénzügyi szektorban és a projektmenedzsmentben is ma már bevett szokás a különféle valószínűség-hatás mátrixok használata, és kockázatelemzések végzése, s a már kipróbált szabványoknak történő megfeleltetés. Egy rendszer, egy folyamat, egy megoldás nem tekinthető megbízhatónak addig, amíg ezen eszközökkel nem mértük fel a gyenge pontjait, s nem tettünk meg minden szükséges lépést annak érdekében, hogy a rendszerhibák bekövetkezésének lehetősége, illetve esetleges bekövetkezésük esetén az okozott kár a lehető legalacsonyabb szintre csökkenjen.

Ha kissé távolabbról szeretnénk a kérdéskört megvizsgálni, akkor Ulrich Beck, német szociológus kockázati társadalmáról érdemes néhány szót ejtenünk. Beck, a *Kockázati társadalom. Útban egy másfajta modernitás felé* (Frankfurt, 1986) című írásában fejtette ki, hogy az eddig még nem tapasztalt globális közösségi struktúra kialakulása megannyi kockázatot rejt, így az emberek életében a rizikó központi szereplővé válik. Nem tudni ugyanis, hogy az elszemtelenedés, a családok szerepének megváltozása, a technikai-gazdasági, informatikai fejlődés, az on-line világ miként hat a társadalomra, ily módon a kockázat a mindennapok szereplőjévé vált. *Az önkényes és öncélúvá váló technikai-gazdasági fejlődés szándékolatlan "mellékhatásaként" fellépő veszélyeiről van itt szó (például környezeti károk, a nyersanyagforrások kimerítése), illetve arról, hogy a fejlődés potenciális önvészélyeztetést jelent (például atomtechnika, génsebészet). Ezek az emberi észlelőképesség által közvetlenül már nem felfogható, a túlélést veszélyeztető kockázatok időben, térben és társadalmilag már nem határolhatók le; nem vonatkoznak rájuk az okság, felelősség és vétkesség jelenleg uralkodó szabályai* [12; 123-133. o.].

A kockázat tehát Beck felfogásában a mai társadalom alapja. De mit is értünk kockázat alatt? A kockázat nem más, mint *olyan bizonytalan esemény vagy tevékenység, illetve annak elmulasztása, amelynek bekövetkezése negatív hatással lehet a várt eredményre*. Bizonyos felfogás szerint a kockázat eredője nemcsak a hátrányos események bekövetkezése lehet, hanem a kedvező lehetőségek realizálásának elmaradása, elmulasztása is [13].

Kockázat lehet különösen:

- olyan esemény vagy tevékenység, amelynek a feladatok ellátására és terv szerint előirányzott célkitűzéseire lényegi hatása van,
- véletlenszerű esemény, hiányos információ vagy ismeret,
- eredendő kockázat, amely a célok megvalósítása során fellépő hibák előfordulásának kockázata,
- az ellenőrzés hiánya, illetve az ellenőrzések gyengesége [13].

A kockázat kategóriái:

- infrastrukturális/ gazdasági/ pénzügyi/ szervezeti/ jogi/ politikai/ elemi csapások,
- információs/ hírnév/ technológiai/ projekt,
- személyzet/ egészségügyi és biztonsági [13],
- külső és belső,
- pénzügyi/ stratégiai/ működési/ projekt,
- vagyon/ személy/ információ/ környezeti/ munkahelyi/ informatikai rendszerek és üzleti folyamatok [14].

A biztonság fogalmának boncolgatásakor a veszély már többször is szóba jött. Fontos kihangsúlyozni, hogy a veszély nem szinonimája a kockázatnak, még véletlenül sem jelentik ugyanazt. *A veszélyeztetés a baleset bekövetkezésének lehetőségét reprezentálja, míg a kockázat magába foglalja azokat a forgatókönyveket, melyek a nem kívánt esemény bekövetkezéséhez társíthatók, meghatározva azok bekövetkezésének valószínűségét is. Minden veszélyeztetéshez hozzárendelhető tehát egy bizonyos kockázat, amely függ az esemény bekövetkezésének valószínűségétől és az esemény következményeinek súlyosságától.* [14]

Láthatjuk, hogy a kockázatok - legyen az külső vagy belső - alapvetően befolyásolják egy folyamat vagy tevékenység eredményességét, éppen ezért nélkülözhetetlen a *kockázatmenedzsment*, melynek célja a legmagasabb szintű biztonság megteremtése. Mindennek alapja a kockázatok azonosítása és rangsorolása. A kockázat lehet *elfogadható*, tolerálható. Ebben az esetben a kockázattal számolunk, de tényleges intézkedést nem teszünk. Az elfogadhatóság minden esetben relatív, ennek mértéke nem állandó, nem írható le, egy minden helyzetre érvényes képlettel.

Vannak azonban *nem elfogadható* kockázatok is. Ezek esetében az észlelést követően nem maradhat el az intézkedés azok megszüntetésére vagy csökkentésére, ugyanis azok komoly hatással lehetnek a végkifejletre.

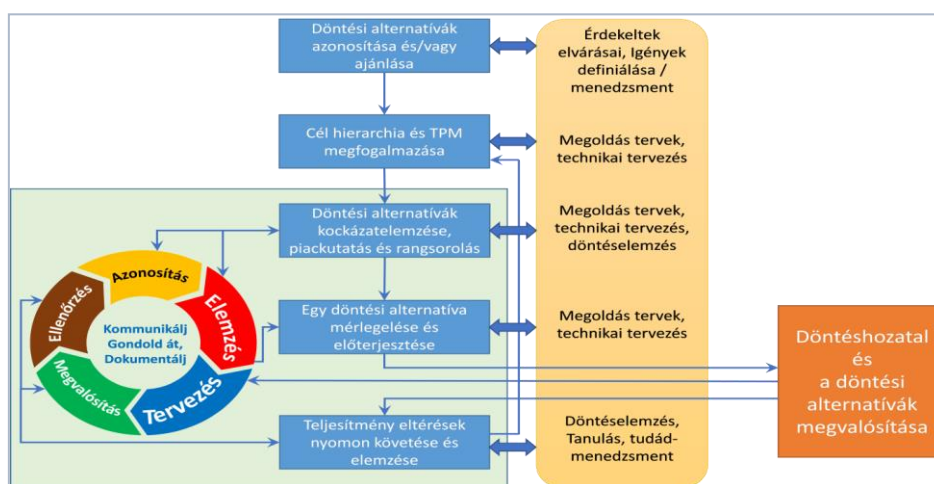
Valószínűleg a megtett intézkedéseinket követően is fennállnak majd kockázati tényezők, melyeket *fennmaradó kockázatnak* hívunk. A kockázatkezelés célja tehát a kockázat „lehető kisebb ésszerűen megvalósítható szintre” történő csökkentése, amelyet az ún. ALARP szintnek nevezünk.

Fontos tisztázni, hogy a kockázatmenedzsment célja nem a kockázatok teljes mértékű megszüntetése, hanem azok azonosítása. A kockázatmenedzsment során alkalmazott kockázatkezelés *csak abban segít, hogy a kockázat következményének hatása, maga a kockázat gazdaságilag számszerűsíthető és alakítható legyen. A kockázatkezelés nem egyszeri tevékenységet jelent, hanem ez egy ciklusosan ismétlődő folyamatot, amit a szervezet vezetői és a munkavállalói hajtanak végre* [15], s amelynek során kockázatelemzési,

kockázatkéértékelési és kockázatszabályozási feladatokkal kapcsolatos irányítási elvek, eljárásrendek és gyakorlat módszeres alkalmazása történik.

A kockázatkezelés tulajdonképpen az öt menedzsmentfunkció lépésén halad végig:

- tervezés - a kockázat tervezése tulajdonképpen a rizikófaktorok azonosítását, majd azok elemzését, értékelését, kezelésük módjának meghatározását jelenti;
- szervezés - a meghatározott kezelési módok végrehajtásának megszervezését foglalja magába;
- irányítás - magának a kockázatkezelés végrehajtásának levezénylését jelenti;
- ellenőrzés - a végrehajtás kontrollját, nyomon követését, monitorozását jelenti;
- továbbfejlesztés - az ellenőrzés során megállapítottak alapján történő, szükség szerinti újragondolást, továbbfejlesztést jelent.

2. ábra: A kockázatmenedzsment lépései [14]

A TELEPÜLÉSBIZTONSÁGI INDEX

Ahogy az előző fejezet kezdő soraiban is írtam, az eddigi összefoglalás célja annak felvezetése volt, hogy az építészeti bűnmegelőzés, a személy- és vagyonvédelem, valamint a kockázatkezelés összefüggéseire rávilágíthassak. Az most már nyilvánvaló, hogy a kockázatmenedzsment tulajdonképpen egy szemlélet, amely megköveteli már a tervezés fázisában az előretéket, minden körülmény számba vételét. Hogyan is lehetnének hatékonyak az építészeti bűnmegelőzésben, ha nem azonosítjuk a biztonságot veszélyeztető tényezőket, a lehetséges kockázatokat? Hogyan tehetnénk javaslatot egy közösségi tér kialakítására, ha előtte nem mértük fel az adott lakókörnyezet helyzetét és az ez alapján meghatározható szükségleteit? Ahhoz, hogy mindezt megtehesük szükséges egy olyan tematikus, minden szempontot magába foglaló rendszer kidolgozása, amely révén az adott környezet egyes jellemzői felmérhetőek. Ennek kíván eleget tenni a **Településbiztonsági Index**⁶, amely egy komplex, minden lehetséges szempontra kiterjedő jegyzék, amelynek egyes elemei mutatják meg a beavatkozásra váró területeket, tárják fel a hiányosságokat, s azonosítják a kockázatokat.

A Településbiztonsági Index (TBI) a következő szempontok alapján vizsgálja a szükséges körülményeket:

⁶ A Településbiztonsági Index ötlete egy kutatócsoporthoz köthető, amely az alábbi személyekből tevődik össze: Szurovszki Tünde, Kántor Antónia, dr. Barabás Tünde, Dallos Endre, Papp József és dr. Molnár István Jenő

TELEPÜLÉSI ADATOK	Területi adatok	1.	Település nagysága
		2.	Környező települések száma
	Intézményi infrastruktúra	3.	Bölcsőde
		4.	Óvoda
		5.	Iskola
		6.	Orvosi rendelő
		7.	Kórház
		8.	Idősek otthona
		9.	Szociális ellátásra szorulókat segítő intézmény
		10.	Hajléktalanszálló
	Közlekedési infrastruktúra	11.	Gépjárművek száma
		12.	Vonatközlekedés
		13.	Buszközlekedés
		14.	Főút, autópálya megközelíthetősége
	Lakossági adatok	15.	Lakosság száma
		16.	Környező települések száma
		17.	Népsűrűség
		18.	Korösszetétel (18 év alattiak és 60 év felettiak)
		19.	Idegenforgalmi szezonban ott élők száma
		20.	Hajléktalanok száma
	„Élő erők”	21.	Rendőrség
		22.	Polgárőrség
		23.	Közterület-felügyelet
		24.	Tűzoltóság
		25.	Önkormányzati rendészet
	Jogi szabályozottság	26.	Bűnmegelőzési és közbiztonsági stratégia
		27.	Helyi építésügyi szabályzat összhangja az OTÉK-al, Étv.-vel
		28.	Településképi Arculati Kézikönyv
TELEPÜLÉS-SZERKEZET	Beépítettség	29.	Beépítésre szánt területek
		30.	Beépítésre nem szánt területek
	Szegregátumok	31.	Van-e a településen szegregátum, slum?
		32.	A lakosság hány %-át érinti?
	Szórakoztató negyed	33.	Diszkók, kocsimák száma
	Lakóháztípus	34.	Tanyasi
		35.	Falusi
		36.	Külterületi
		37.	Városi
		38.	Új építésű városi
		39.	Bérlőház
		40.	Lakótelepi
		41.	Sorház
		42.	Társasház
Épületek		43.	Lakó és nem lakó épületek száma
GAZDASÁGI MUTATÓK	Foglalkoztatás	44.	Munkanélküliek száma
		45.	Munkahelyek száma
		46.	Egy főre jutó GDP
		47.	Befizetett adók típusa és mértéke
BŰNÖZÉSI ADATOK	Jogsértések száma, összetétele	48.	Összes bűncselekmény száma
		49.	Vagyon elleni bűncselekmények száma
		50.	Közterületen elkövetett bűncselekmények száma, összetétele
		51.	Szabálysértések vizsgálata
ÉPÍTÉSZETI BŰNMEGELŐZÉSI SZEMPONTOK	Világítás	52.	Utcák és parkok kivilágítottasága
	Vagyonvédelem	53.	Kerítések jellemzői
		54.	Nyílászárók állapota
		55.	Földszinti lakások védelme
Elektronikus	56.	Térfigyelő kamerarendszer	

	vagyonvédelem	57.	Távfelügyelet
		58.	Riasztóval rendelkező ingatlanok száma
	Zajforrások	59.	Zajvédő falak autóutak, vasútpályák mellett
		60.	Buszok éjszakai közlekedése
		61.	Gyártelepek zaja
	Karbantartottság	62.	Graffiti
		63.	Elhagyatott területek vizsgálata
	Aluljárók	64.	Kivilágítottság, tisztaság, karbantartottság, hajléktalanok
	Közösségi terek	65.	Kapacitás-vizsgálat, kihasználtság vizsgálata
		66.	Növényzetre vonatkozó szabályok betartottsága - átláthatóság
	Parkolás	67.	P+R parkolók száma
		68.	Utcai parkolás
	Intermodális csomópontok	69.	Buszpályaudvarok, buszmegállók, vasútállomások környékének vizsgálata
	SMART CITY SZEMPONTOK	Információ, tájékoztatás	70.
71.			Közlekedési információk
72.			Segélyhívók
Köztisztaság		73.	Hulladéklerakás
		74.	Utcai szemetesek
		75.	Nyilvános illemhelyek
Közlekedési jellemzők		76.	Közlekedés szervezettsége
		77.	Közlekedés biztonsága (gyalogos átkelőhelyek)
		78.	Akadálymentesség
		79.	Megállóhelyek kialakítása
Smart City tervezést segítő eszközök		80.	Szoftverek, programok, amelyekkel a települési adatok monitorozhatóak

2. táblázat: A TBI általános szempontrendszere (saját szerkesztés)

KÖVETKEZTETÉSEK

A TBI általam felállított szempontrendszere csupán kiindulási alap egy olyan index megalkotásához, amely révén az adott települést érintő beavatkozási területek, személy- és vagyonbiztonsági kockázatok, valamint az építészeti bűnmegelőzés eszközeivel kezelhető problémák azonosításra kerülhetnek. Az index egyes mutatóinak súlyozása folyamatban van, ennek eredményes kidolgozása azonban még nagyobb alapot és nem utolsó sorban időt igényel. A végleges TBI azonban óriási segítséget nyújt majd a bűnmegelőzésben tevékenykedő valamennyi szereplőnek, így remélem, hogy következő cikkem, már azt mutatja majd be.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] BALLÁNÉ F. E. - KUNOS I. - LAKATOS J.: *Bevezetés a kriminalisztikába* Rejtjel Kiadó, 2004.
- [2] Biztonságos város - Kézikönyv a városi bűnmegelőzés lehetőségeiről BM, 2011.
- [3] BORBÍRÓ A. - GÖNCZÖL K. - KEREZSI K. - LÉVAY M.: *Kriminológia* Wolters Kluwer, 2016.
- [4] ÉPÍTETT KÖRNYEZET – BŰNÖZÉS – SZITUÁCIÓS BŰNMEGELŐZÉS A lakótelepi bűnmegelőzés alapkérdései OKRI, 2008.
- [5] J. GEHL: *Élhető városok* TERC Kft. 2014

- [6] VIRÁNYI G.: *A biztonság-fogalomról, másképp* Tanulmányok „a biztonság rendszertudományi dimenziói – változások és hatások” című tudományos konferenciáról, XIII. kötet, 2012
- [7] ÜRMÖS K.: *A biztonság, biztonság fogalma* Hadtudományi Szemle, 2013. 6. évfolyam 4. szám
- [8] BEREK L. - BEREK T. - BEREK L.: *Személy- és vagyonbiztonság* Óbudai Egyetem Bánki Donát Gépész és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar, 2016.
- [9] Biztonságpiac évkönyv 2018. Biztonságpiac.hu, 2018.
- [10] A. M. K. KAPOOR: Delhi Mohallas - The evolution of a neighbourhood & its CPTED (letöltés ideje: 2018. május 11.)
<http://cpted.net/resources/Documents/ICAConf/2017/Delhi%20Mohallas%20by%20Manjari.pdf>
- [11] <https://mno.hu/belfold/talas-peter-magyarorszag-migracios-buborekban-el-2414100#>
(letöltés ideje: 2018. május 5.)
- [12] KAPITÁNY B.: *A rizikótársadalom másfél évtizede* (Szociológiai Szemle, I. szám, 2002.)
- [13] A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala kockázatkezelési szabályzatáról szóló 4/2015. (VII. 31.) SZTNH utasítás
- [14] ABONYI J. - FÜLEP T.: *Biztonságkritikus rendszerek* Pannon Egyetem, 2014 (letöltés ideje: 2018. május 6.)
https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2011-0042_biztonsagkritikus_rendszerek/ch02.html
- [15] JENEI T.: *Leggyakrabban használt kockázatkezelési modellek összehasonlítása* International Journal of Engineering and Management Sciences (IJEMS) 2016. (letöltés ideje: 2018. május 6.)
<http://ijems.lib.unideb.hu/file/9/57aa27064359a/szerzo/Jenei.PDF>
- [16] G. SAVILLE - G. CLEVELAND: *Second Generation CPTED The rise and fall of opportunity theory* (The 21th century Security and CPTED - Designing for Critical Infrastructure Protection and Crime Prevention, Randall I. Atlas, CRC Press, 2008, 7. chapter)